

Zápis z jednání PS 3+4 Odborné komise pro rodinnou politiku konaného dne 25. 8. 2015

Podpora kombinace práce a péče + Ekonomické postavení rodin

Místo zasedání: 502, MPSV

Čas zasedání: 14:00 – 16:00

Přítomné členky a členové Pracovní skupiny:

	Jméno	Organizace
1.	Mgr. et Mgr. Lenka Formánková, Ph.D.	SOÚ AV ČR
2.	PhDr. Hana Hašková, Ph.D.	SOÚ AV ČR
3.	Mgr. Dalibor Holý	ČSÚ
4.	PhDr. Věra Kuchařová, CSc.	VÚPSV
5.	Prof. PhDr. Steven Saxonberg, Ph.D.	MU Brno

Omluvení členové Pracovní skupiny:

	Jméno	Organizace
1.	Aleš Chmelař, M.Sc.	Úřad vlády
2.	Klára Kalíšková, M. A.	CERGE
3.	RNDr. Jiřina Kocourková, Ph.D.	PřF UK
4.	Doc. Ing. Robert Jahoda, Ph.D.	MU Brno
5.	Prof. PhDr. Ladislav Rabušic, CSc.	MU Brno
6.	Mgr. Linda Sokačová	Alternativa 50+
7.	Prof. Ing. Alena Vančurová, Ph.D.	VŠE

Hosté:

Mgr. Kateřina Kňapová Alternativa 50+
Mgr. Kateřina Linková Odd. koncepce rodinné politiky, sekretariát Odborné komise
Dipl.-Pol. Jana Maláčová ředitelka Odboru rodinné politiky a politiky stárnutí, MPSV

1. Zahájení

D. Holý zahájil jednání, přivítal přítomné a předal slovo S. Saxonbergovi, který si připravil prezentaci.

2. Prezentace S. Saxonberga

S. Saxonberg představil svoji vizi reformy a toho, o co by měla Odborná komise usilovat. Za zásadní považuje reformu systému služeb formální péče o děti a nastavení podmínek mateřské / rodičovské „dovolené“.

Vyjádřil nespokojenost nad dosavadními diskuzemi ohledně změn v mateřské a rodičovské dovolené, zdůraznil, že Odborná komise by jako skupina expertů měla být ve svých návrzích odvážná a neměla by se bát toho navrhnout opravdové zásadní reformy a ovlivnit tak celkový diskurz ohledně péče o dítě a sladování rodiny a pracovního života.

Klíčové body, ke kterým by měla reforma směřovat, jsou podle něho tyto:

- genderová rovnost
- podpora žen na trhu práce (zvláště matek s malými dětmi)
- zvýšení porodnosti
- zúročení investic do lidského kapitálu (ve smyslu maximálního využití schopností a vzdělání žen)
- právo dětí na oba rodiče

Dále S. Saxonberg představil český systém, poukázal na jeho nevýhody ve vztahu k výše uvedeným cílům. ČR má například nejvyšší negativní vliv mateřství na zaměstnanost žen. Zdůraznil i ekonomické argumenty na podporu radikálních změn v oblasti rodičovského příspěvku a délky rodičovské dovolené – případně vyšší výdaje se v budoucnu státu vrátí na daních, protože ženy nepřerušují kariéru, čímž jim nevznikne propad, který nyní už nikdy nedohoní. Důležité je také to, že nebudou zaostávat za muži, což je to, čeho bychom rádi dosáhli, ostatně vše by mělo být genderově neutrální – rodičovská místo mateřské apod.

Důležitost modelu pro dosažení zamýšleného výsledku demonstroval na srovnání příkladu Švédska a Norska. Ve Švédsku má každý z rodičů k dispozici 6 a půl měsíce rodičovské a je tam díky tomu vysoký podíl mužů na rodičovské dovolené, oproti Norsku, kde je podíl pouze čtvrtinový.

Aby bylo možné takovéto opatření politicky prosadit, nesmí být podáváno direktivně, ale spíše jako svoboda volby – dává to vlastně větší rozhodovací možnosti jak ženám, tak mužům.

Důležité je také finanční hledisko, v Česku si otcové nemohou dovolit odejít na rodičovskou kvůli ekonomické situaci rodiny – plošný rodičovský příspěvek je nedostatečný.

Smysl také z hlediska budování vztahu mezi rodičem a dítětem má, aby ta rodičovská byla vybraná oběma partnery během prvních dvou let života dítěte.

Samoživitelky – nesmí být diskriminovány, dostaly by dvojitou porci rodičovské, studenti a ti, co stojí mimo systém pojištění, by dostávali plošnou dávku, jinak by byl rodičovský příspěvek odvozený od výše předchozího platu.

Poukázal také na odlišný diskurz ve Švédsku – dítě trpí, pokud nemá nárok na školku, a ne jako v ČR, že dítě trpí, protože musí do školky.

3. Diskuze

D. Holý zhodnotil, že S. Saxonberg otevřel diskuzi z jiného konce, než jak to skupina probírala dosud, nicméně řekl, že na cílech, které S. Saxonberg ve své prezentaci přednesl, panuje ve skupině shoda. V dosavadních diskuzích šlo spíše o to, jak dosáhnout stejných cílů, ale za podmínek, jak jsou nastavené dnes, S. Saxonberg představil radikální reformu úplně osvobozenou od současného systému. Tato skupina dosud promýšlela reformy tak, aby byla pokud možno rozpočtově neutrální.

S. Saxonberg poznamenal, že rodičovský příspěvek nemusí být stavěný jako pojistná dávka.

V. Kuchařová uvedla, že rodičovský příspěvek založený na pojištění by byl ekonomicky přijatelný pro otce, u nás je to však dávka odvozená od životní situace. Vidí za tím proto odlišnou ideu, připomněla, že se v pracovní skupině mluvilo o tom, že zavést rodičovskou placenou z pojištění by v českých podmínkách byl problém.

Dále se řešilo, jakým způsobem bude pracovní skupina reformy navrhovat, v jakých mantinelech se má vlastně držet. Na základě diskuze s ředitelkou **J. Maláčovou** bylo domluveno, že pracovní skupina navrhne více variant reformy:

1. radikální, která se nebude omezovat stávajícím systémem
2. minimalistickou, která by pouze upravila nejpálčivější problémy
3. střední cesta – klidně větší reformu, ale vycházející ze současného systému

Ve všech třech opatřeních by bylo podle **J. Maláčové** dobré reagovat na opatření MŠMT – plánované změny v předškolní docházce jsou totiž podstatným argumentem, proč je třeba upravit rodičovský příspěvek.

H. Hašková upozornila, že pokud navrheme např. dvě varianty, kdy jedna bude proveditelná v kratším horizontu a druhá v delším, nepůjde potom mezi nimi snadno přeskočit.

Diskuze k variantě S. Saxonberga

H. Haškové z toho vyplývá, že od platu odvozený rodičovský příspěvek by byl na 8 měsíců pro matku, 8 měsíců pro otce, 8 měsíců pro kohokoliv. Bude to tedy velká transformace, protože by vše bylo odvozené od platu, dávka by byla stanovena na 70 nebo 80% předchozího platu.

S. Saxonberg poznamenal, že technické detaily musí vyřešit ministerstvo, bylo by dobré udělat to flexibilní, jako ve Švédsku – když si rodič vybere méně peněz, může zůstat delší dobu, nebo si vybere víc a zůstane doma kratší dobu – lépe řečeno zůstane placená/ý.

K. Kňapová poznamenala, že pokud by byl rodičovský příspěvek odvozený od příjmu, musí tam být i dolní hranice – nesmíme zapomenout na matky (otce) s nízkým platem a na samoživitelky – musí to být ošetřené, aby nebyly znevýhodněné.

S. Saxonberg řekl, že v případě samoživitelek by jim náležela celá část dovolené. A pro ty, co jsou mimo systém pojištění, by vždy byly nějaké základní plošné dávky.

D. Holý shrnul dosavadní diskuzi: S. Saxonberg navrhl ideál, kde se oprostil od současného systému. Je však otázka, zda to má tady šanci na úspěch, bude to stát hodně peněz a bude to velká změna systému.

S. Saxonberg souhlasil, že čeští politici jsou velmi konzervativní oproti zbytku Evropy, ale zároveň zdůraznil, že už něco podobného prošlo i jinde, například v katolickém Polsku, a to i u konzervativních stran. Došlo jim totiž, že pokud chtějí zachovat a podporovat tradiční rodinu, musí tu alepoň nějaká rodina zbýt, cílem opatření je odpořit mimo jiné fertilitu.

L. Formánková poznamenala, že až se budou navrhovaná opatření analyzovat z ekonomického hlediska, měly by do toho být zahrnuté i přínosy, tj. i ty nepřímé, protože to je taky podstatný argument. **D. Holý** řekl, že to bývá problém, protože náklady jsou vždycky jasné a přesné a spočítatelné, zatímco přínosy jsou dost mlhavé. Nicméně na tomto panuje ve skupině souhlas, že to musíme u všeho promyslet, aby se to nedalo jednoduše smést ekonomickou perspektivou.

K. Kňapová k tomu doplnila, že pokud to budeme navrhovat teď, máme výhodu v tom, že ekonomika roste.

V. Kuchařová pouze pochybovala, zda půjde odhadnout, jaké budou mít ty opatření dopady. Např. jaké budou daňové výnosy, zda např. nebudou ženy chodit spíše na částečné úvazky.

S. Saxonberg argumentoval, že ve Švédsku byla daná prorodinná opatření podporována i v době recese. V perspektivě roku to jsou výdaje, ale v dlouhodobé perspektivě to jsou přínosy. Všechny studie ukazují, že investice do zařízení péče o děti se vždy rychle vrátily. Což potvrdila i **L. Formánková**, že na toto dělali studii o Rakousku.

Ke zkráceným úvazkům **L. Formánková** poznamenala, že matky na ně často pracují už nyní, akorát na černo, což potvrdila i **H. Hašková**, **V. Kuchařová** oponovala, že jim to takto v datech nevychází.

Přesto zazněl názor, že by měla zůstat i možnost volby delší rodičovské, pro OSVČ to může být výhodnější, nicméně, pokud by nikdo nebyl nucený brát si čtyřletou variantu a byly by

dostupné zařízení služby, bylo by pravděpodobné, že by si dlouhou rodičovskou nikdo nezvolil.

H. Hašková dále představila minimalistickou variantu reformy systému, jak ji promýšlely s kolegyněmi v Sociologickém ústavu:

- Varianta byla promýšlena tak, aby téměř nic nebylo změněné, přidal se pouze nový prvek, aby nikdo nemohl říkat, že je mu ubíráno.
- Byla by nově zavedena otcovská dovolená, na kterou by měl nárok pouze otec tak, jako je daná mateřská, tj. čerpal by 70% denního vyměřovacího základu.
- Tato otcovská by neměla být čerpána v době, kdy je čerpán rodičovský příspěvek, míněno je to tak, aby to využívaly rodiny ve chvíli, kdy se matka vrací do práce.
- Podmínka, že by to muselo být vyčerpáno do dvou let věku dítěte.
- Bylo by vázáno na neaktivitu otce.
- Dítě nemělo být ve školce.
- Vždy zůstává možnost to nečerpat.

Cílem by bylo motivovat otce k péči a usnadnit matkám návrat do práce.

Následovala diskuze, kde se řešila otázka samoživitelek, především toho, jak nastavit pravidla, aby nebyly znevýhodněny, ale zároveň, aby opatření nebylo zneužíváno. Panovala obava, že pokud budou mít samoživitelky automaticky nárok i na otcovskou, bude se to zneužívat více, než jinde ve světě – S. Saxonberg slíbil zjistit, jak je situace samoživitelek řešena ve švédském modelu.

K. Kňapová řekla, že je třeba argumentovat situací dítěte v rodině (samoživitelek).

Také **L. Formánková** pochybuje, zda by to stálo za tu administrativní zátěž s tímto podvádět kvůli třem měsícům.

4. Diskuze návrhu Koncepce, různé

D. Holý prošel návrh obsahu Koncepce, vzhledem k tomu, že jde zatím pouze o stručnou osnovu, není toho mnoho k připomínkování, nicméně pracovní skupina se shoduje na tom, že tam určitě jako jeden z cílů musí být zmíněn bod „motivace otců k zapojení do péče o děti“.

L. Formánková navrhla zvážit to, jakým způsobem tato pracovní skupina pracuje – například zda ji nerozdělit na menší skupinky, protože v širší diskusi může být stále něco zpochybňováno a je potom problém někam se posunout. Obzvláště je to nasnadě ve srovnání s druhými dvěma pracovními skupinami, které jsou menší.

D. Holý řekl, že takto skupinu vede záměrně, neboť jsme stále ještě ve fázi sbírání nápadů, nicméně na rozdělení úkolů do menších skupin asi časem dojde.

Nyní by PS 3+4 měla tedy začít pracovat na variantách, jak bylo řečeno výše, ideálně vždy je sepsat cca na jednu stránku textu, aby byl k dispozici konkrétní podklad, který je možné diskutovat.

5. Úkoly a termíny dalšího jednání

- L. Formánková, H. Hašková – sepsat návrh, jak by mohla být do současného systému zavedena otcovská dovolená po vzoru mateřské
- S. Saxonberg – zjistit, zda je v rámci švédského systému nějak specificky reflektována situace samoživitelů
- S. Saxonberg – rozpracovat svůj návrh reformy, který představil v prezentaci, aby mohl být diskutován

Další setkání bude záviset na tom, jak se bude scházet celá Odborná komise, určitě nejméně jednou v září, bude domluveno na Doodle.

V Praze dne 28. 8. 2015

Zapsala: Kateřina Linková

Zasláno všem členům a členkám pracovní skupiny Odborné komise dne: 28. 5. 2015